

Over het doorbreken van vaste patronen

De Italiaanse 'Think school' streeft naar continuïteit

Hoe moet je lesgeven aan groepen die alsmaar heterogener worden? Hoe kom je tot effectieve en motiverende leeractiviteiten? In Italië kiest de 'Think school' voor de dialoog. De kern van deze dialoog bestaat uit de ervaringen van kinderen en ouders. Dit is de enige manier om hen deel uit te laten maken van een gezamenlijk educatief project dat bij de eerste kinderopvangvoorziening begint en bij de basisschool eindigt.

DOOR: MATTIA PRATISSOLI – In Italië is een debat gaande over uitdagingen van het lesgeven in steeds heterogenere groepen, over het creëren van effectieve en motiverende leeractiviteiten en over de problemen bij het vinden van mogelijkheden voor professionele ontwikkeling en onderzoek. Het zijn veelbesproken onderwerpen. In de praktijk is nog weinig beweging te bespeuren en lijken basisscholen, op enkele afgelegen uitzonderingen na, vast te zitten in gebruikelijke patronen.

Discontinuïteit in onderwijservaring tussen de verschillende schoolniveaus heeft in Italië veel kritiek doen opwaaien omdat het contact tussen leerkrachten en hun toekomstige leerlingen vaak is beperkt tot gehaaste ontmoetingen. Toch geloof ik dat continuïteit kan worden bereikt door middel van processen waarbij leerkrachten, ouders en kinderen van verschillende jaren en niveaus worden betrokken. Deze samenkomst van verschillende opvoedingswerelden kan leiden tot nieuwe

ideeën, nieuwe denkwijzes en nieuwe richtingen. Dit leidt aan de ene kant tot nieuwe initiatieven en aan de andere kant tot een meer gedetailleerde en kritische beoordeling van de eigen praktijk. Het uitwisselen van aantekeningen en van ervaringen zijn belangrijke hulpmiddelen in het onderwijs omdat de leerkracht hierdoor inzicht kan verwerven in zijn of haar eigen onderwijsaanbod. Het uitwisselen van aantekeningen en van ervaringen zijn misschien zelfs wel de belangrijkste ondersteuning voor educatieve zelfreflectie voor werkgroepen en voor het plannen van leeractiviteiten.

Reflectie en onderzoek

Dit is wat wij een aantal jaar geleden zijn begonnen in de Italiaanse provincie Bassa Reggiana, waar steeds meer leerkrachten starten met reflectie op en onderzoek naar hun eigen onderwijs. Aan basisschoolleerkrachten geeft dit project een kans om daadwerkelijke en praktische veranderingen door te voeren. En praktische veranderingen leiden tot effectieve oplossingen voor dagelijkse kwesties.

Vooraf de betrokkenheid van een onderwijspecialist en de reorganisatie van de leeromgeving (tijd, ruimte en materiaal) werden beschouwd als de eerste stappen in de transformatie van de bestaande praktijk, veranderingen die waren gebaseerd op de expertise van de onderwijscoördinatiegroep van de provincie Bassa Reggiana en de basisscholen van het 'Senza Zaino' project. Deze ontwikkelingen brachten weer meer kwesties met zich mee, zoals de rol van de leerkracht en de ouder, het programma en het leerdoelproces.

Als onderwijspecialist was het onvermijdelijk dat mijn opleiding, direct verbonden met de kinderopvang en voorschoolpraktijk, ideeën en benaderingen van Reggio Emilia met zich mee zou brengen. Dit bracht onze educatieve reflecties meer in de richting van een veel breder onderwijsveld, niet beperkt tot de basisschool. Het introduceren van een onderwijspecialist op de basisschool bracht waarschijnlijk een bepaalde spanning met zich mee die altijd met verandering gepaard gaat, in dit geval met het

reflecteren op de educatieve praktijk aan de hand van observaties en discussies. De ervaringen met kinderen werden geïnterpreteerd en verder uitgelegd in groepsbijeenkomsten wat tot meer professionaliteit, kennis en planningsvaardigheden leidde. Door deze praktische ervaringen ontstond dus nieuw begrip. Tussen de coördinator en de leerkrachten vond een proces plaats van onderlinge co-training dat nieuwe competenties met zich meebracht.

Observaties

Aan de ene kant hangt het onderzoeksproject helemaal af van observaties ter plaatse. Aan de andere is er echter een sterke samenhang tussen de kindercentra in dit gebied en de onderwijsbenadering die zich vanaf de jaren zeventig dankzij het werk van Loris Malaguzzi heeft ontwikkeld in de kindercentra van Reggio Emilia.

Dankzij de sterke samenhang tussen de kindercentra heeft het 'Think School'-project richtlijnen ontwikkeld die de nadruk leggen op de continuïteit van de onderwijservaring tussen scholen van verschillende niveaus. Dit gaat verder dan simpele ontmoetingen tussen leerkrachten en toekomstige leerlingen en neemt de vorm aan van een blijvend contact waarin samen wordt gereflecteerd op het doel van school, de rol van volwassenen, de kwaliteit van het programma en het leer- en doceerproces.

De beslissing om de klassen te reorganiseren kwam voort uit het besef dat de leeromgeving een belangrijke rol speelt: de organisatie van de leerstof en de schooldag die de dagelijkse routine vormen, zijn de basis van het educatieve plan. De visuele continuïteit die de ouders en leerlingen in de leeromgeving van de voorschool en basisschool geboden wordt, komt niet voort uit een simpele esthetische keuze maar uit een educatief doel.

Vanaf het begin was het doel bij het creëren van een leeromgeving om zelfstandigheid, samenwerking en verantwoordelijkheidsgevoel te stimuleren. Het klaslokaal is daarom ingedeeld met tafels voor kleine groepen, zoekruimtes en een lees- en overlegruimte. Op deze manier biedt de leeromgeving zowel

voor de leerkracht als de leerling veel flexibiliteit om te kiezen. Meestal bestaat de dag uit een opeenvolging van momenten waarin de hele klas gezamenlijk een activiteit uitvoert, er in groepjes wordt gewerkt of samen of individueel werk wordt uitgevoerd. Het werken in kleine groepjes is erg belangrijk omdat het de mogelijkheid geeft om ideeën en kennis te delen met andere kinderen, of te discussiëren. Er wordt specifiek belang gehecht aan sociale en interpersoonlijke vaardigheden, op dezelfde manier als dat samenwerking en andere aspecten van de dagelijkse routine bijdragen aan het gevoel onderdeel van een groep te zijn, en het maken en accepteren van regels.

De leerkracht als deelnemer

In vergelijking met de traditionele docentgeleide les heeft de leerkracht hier een meer gedecentraliseerde rol. Hij is deelnemer in de klas. Vaak introduceert de leerkracht 's ochtends het werk met een groepsinput. Daarna beginnen de leerlingen in kleine groepjes of tweetallen aan hun opdracht. Door deze benadering wordt de verbale input tijdens de les beperkt. Het vergt wel meer inspanning van de leerkracht om activiteiten met een bredere inhoud te organiseren en voor te bereiden. Ook het selecteren van materiaal dat kinderen ondersteunt bij zelfstandig onderzoek, vraagt meer moeite. De leerkracht heeft tijdens de les de ruimte om door de klas te lopen, mee te luisteren bij verschillende groepjes en ondersteuning te bieden bij de opdrachten, strategieën, vaardigheden of andere moeilijkheden die individuele leerlingen tegenkomen. Dit organisatieniveau biedt de mogelijkheid om verschillende activiteiten te organiseren die in de loop van een ochtend of een hele week tussen de groepjes kunnen roteren. Dit vergemakkelijkt het introduceren en bediscussiëren van concepten en bevordert dieper begrip van een klein groepje terwijl de rest van de klas zelfstandig aan het werk is.

Ons doel is het bevorderen van nieuwe onderwijsstrategieën en -praktijk die het gewone dagelijks 'denken en doen' kunnen worden en waarover regelmatig wordt gereflecteerd door leerlingen en leerkrachten. Het plannen van interdisciplinair onderwijs, het samenbren-

Het project, 'Think School', dat met deze naam nadruk legt op het verlangen om de rol en het doel van het onderwijs opnieuw te overdenken, is ontstaan uit vier verschillende groepen: een groep basisschoolleerkrachten uit Boretto, de coördinatiegroep die verantwoordelijk is voor het onderwijs voor 0- tot 6-jarigen in de provincie Bassa Reggiana, de onderwijservaringen van de Toscaanse scholen van het 'Senza Zaino' (no school bag/geen schooltas) netwerk en de Boretto raad (financiële ondersteuners van het project sinds 2009).

gen van kinderen van verschillende leeftijden en niveaus en het aan de hand van kennis en interesses en het creëren van mind maps zijn een aantal ideeën en strategieën die wij als werkgroep willen ontwikkelen in het aankomende studiejaar.

Complex project

'Think School' is een complex project bestaande uit mensen, ideeën en ervaringen. Het is een onderzoeksreis die duidelijk gedefinieerde ideeën over het kind, de volwassene en de school belooft. Continuïteit van de onderwijservaring, van de waarden en van de overgenomen woorden en betekenissen is daarom volgens ons de belangrijkste factor. We kunnen voor basisscholen in de toekomst alleen een nieuwe identiteit creëren door middel van blijvende dialoog met andere relevante onderwijsinstellingen.

De kern van deze dialoog moet bestaan uit de ervaringen van kinderen en ouders. Dit is de enige manier om hen deel uit te laten maken van dit gezamenlijke educatieve project dat al bij de vroegste kinderopvangvoorziening begint en bij de basisschool eindigt.

Mattia Pratisoli is onderwijsdeskundige van het 'Think School'-project en aanbieder van opleidingen en educatief advies.

• E: mattiaprisoli@libero.it